

Hva skjer med pengene i Hamar?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Hamars økonomi fant. Og Hamar har en interessant tvist: et regnskap som ser knallsterkt ut, der overskuddet egentlig kommer fra utbytte og rente — ikke fra den vanlige driften.

+246 mill.

så mye gikk Hamar i pluss i 2025 — et sterkt overskudd på papiret, en klar opptur fra «bunnåret» 2024

minus

men selve den vanlige driften — skole, omsorg, helse — gikk faktisk i minus. Overskuddet kom fra utbytte, rente og engangsposter

20 %

så stor er sparekontoen målt mot årsinntekten — høyt. Hamar har bygget opp en solid buffer over tid

Tenk på kommunen som en husholdning: Hamar «tjener» godt — skatt og overføringer fra staten. Det meste går til faste «regninger»: skole, barnehage, eldreomsorg, helse. I 2025 så regnskapet flott ut. Men da familien regnet etter, oppdaget de noe: **de vanlige lønningene dekket ikke de vanlige regningene**. Pluss-tallet kom fra **aksjeutbytte** (kommunen eier deler av kraftselskapet Eidsiva), renteinntekter og noen engangsbeløp. Familien har også en pen sparekonto og moderate lån — fordi de bevisst sparer opp egenkapital i stedet for å låne. Utad er de solide. Men selve hverdagsøkonomien er strammere enn overskuddet antyder. Det er omtrent det som skjer i Hamar nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og budsjetter). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Hamar bruker mer enn forventet på eldreomsorg — og mindre på helse, barnevern og skole

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Hamars faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Eldreomsorg og hjemmetjenester	70 mill. mer	Hamars store satsing — et bevisst valgt høyt nivå. Les neste side
Sosialhjelp m.m.	21 mill. mer	Over forventet, men stabilt fra år til år
Administrasjon («byråkratiet»)	omtrent på forventet	Nær null — verken over eller under
Barnehage	omtrent på forventet	Så vidt under (lå litt over året før)
Grunnskole	17 mill. mindre	Drives nøkternt — men karakterene er blant landets beste
Barnevern	26 mill. mindre	Under forventet
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	36 mill. mindre	Mest under forventet

Det som skiller seg ut: Hamar bruker mest på *eldreomsorg* — 70 millioner mer enn det befolkningen tilsier, og avstanden vokser fra år til år. Samtidig drives flere andre tjenester nøkternt, under forventet. Dette er ikke tilfeldig: Hamar har **bevisst valgt** å satse tungt på eldreomsorg. Spørsmålet er ikke om kommunen har «mistet kontrollen» — det er et villet valg — men om det høye nivået kan holdes oppe når nettopp den sektoren sliter mest med budsjettene.

Regnestykket viser altså at Hamar er en **kommune med én tydelig satsing: eldreomsorgen**. Det er motsatt av en del andre kommuner, som driver eldreomsorgen billigst mulig. Hamar har valgt å bruke mer. Hvorfor en kommune gjør det, og hva det koster, forklarer vi på neste side.

Hvorfor bruker Hamar 70 millioner mer enn forventet på eldreomsorg?

Mange tror at når en kommune bruker mer enn forventet på noe, så er det «sløsing» eller dårlig styring. I Hamar er det stikk motsatt: det høye nivået på eldreomsorgen er et **bevisst, planlagt valg**. Kommunen kaller det selv en klar prioritering. Her er hva pengene går til:

- **Et bevisst høyt nivå.** Hamar bruker rundt 45 600 kroner per innbygger på helse og omsorg — mer enn landsgjennomsnittet. Kommunen har valgt å legge listen høyt.
- **Mange faglærte hender.** Nesten 76 % av arbeidet i eldreomsorgen gjøres av folk med helsefaglig utdanning — over snittet i landet. Det er dyrere, men skal gi bedre kvalitet.
- **Rollen som regionsenter.** Hamar er sentrum i Innlandet og er vertskommune for et eget «utviklingssenter» for sykehjem og hjemmetjenester. Den rollen trekker pleietrengende inn og gir en ambisjon om å være et faglig fyrtårn — som koster.

Kort sagt: Hamar bruker mer enn forventet på eldreomsorg fordi kommunen *har valgt det* — høyt nivå, mange faglærte, og en rolle som regionens fagsenter. Det er ikke ustyrt overforbruk. Det er en prioritering politikerne har gjort med åpne øyne.

Men det er et tankekors: Selv om Hamar bruker så mye på eldreomsorg, havner kommunen bare rundt 90. plass i landet på nettopp pleie og omsorg i den store «Kommunebarometer»-kåringen — mens den er **nr. 2 i landet totalt** og nr. 3 på skole. Med andre ord: pengene gir høyt nivå og omfang, men ikke nødvendigvis topp-plassering på akkurat dette området. Og i 2023 fant staten ved et tilsyn at saksbehandlingen i omsorgstjenesten hadde mangler som ga «risiko for innbyggernes rettssikkerhet». Det høye nivået er altså ikke det samme som at alt fungerer perfekt.

Eldreomsorgen er Hamars signatur — den kommunen vil være kjent for. Men den er også den dyreste og mest pressede tjenesten, og som vi skal se på neste side, er det her hverdagsøkonomien strammer mest.

Solid på papiret — men driften går egentlig i minus

20 %

sparekontoen («disposisjonsfondet») målt mot årsinntekten — høyt, en god buffer bygget opp over tid

84 %

kommunens lån målt mot årsinntekten — moderat. Hamar holder gjelden nede med vilje

minus

men den vanlige driften gikk i minus i 2025. Overskuddet kom fra utbytte, rente og engangsposter

Her er den ærlige historien. Hamar *ser* solid ut — og er det på mange måter. Men overskuddet i 2025 forteller ikke hele sannheten.

Overskuddet som ikke kom fra driften

Da kommunen regnet ferdig 2025, viste regnskapet et flott pluss på 246 millioner kroner. Men da fagfolk så nærmere etter, oppdaget de at **selve den vanlige driften — skole, omsorg, helse — gikk i minus**. Pluss-tallet kom fra noe annet: **utbytte fra kraftselskapet Eidsiva**, renteinntekter, en regnskapsteknisk engangspost (rundt 44 millioner), og vann- og avløpsgebyrer som hadde vært satt for høyt og skal betales tilbake til innbyggerne. Året før, 2024, var et «bunnår» der kommunen knapt gikk i pluss i det hele tatt. Det betyr ikke at Hamar er i krise — men det betyr at det sterke 2025- tallet hviler på inntekter som svinger, ikke på en sterk hverdagsdrift.

Bevisst lav gjeld — og innstramming der det koster mest

Hamar har valgt en forsiktig strategi: i stedet for å låne mye til nye bygg, settes overskudd av som **egenkapital** til investeringer (111 millioner fra 2025-overskuddet). Slik holdes lånene moderate (84 % av årsinntekten) og sparekontoen høy (20 %). Det er et klokt, villet valg. Samtidig må kommunen **spare 18,5 millioner i helse og omsorg** — nettopp den sektoren den ellers satser mest på. Den sektoren har også det høyeste sykefraværet i kommunen (nesten 12 % i 2024) og sprakk på budsjettet med rundt 28 millioner i 2025. Det er her presset er størst.

Den politiske vippepunktet: Hamar har samtidig store byggeplaner — blant annet «Mjøsfronten» til rundt 150 millioner kroner. I budsjettdebatten advarte opposisjonen om at marginene ble for tynne, og ville heller styrke helse og omsorg enn å bruke penger på byutvikling. Det er et helt legitimt verdivalg — vil man være en flott regionby, eller skjerme de pressede tjenestene? — men det bør tas med åpne øyne om at overskuddet ikke kommer fra driften.

Det ærlige bildet er altså verken «Hamar er styrtrik og har ingen problemer» eller «Hamar er blakk». Det er en solid, godt drevet kommune med en pen sparekonto og moderat gjeld — men

med en hverdagsdrift som egentlig går i minus, holdt oppe av utbytte og engangsinntekter, og med størst press i den dyre eldreomsorgen.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 hadde Hamar et sterkt overskudd (**pluss** 5,7 %, eller 246 millioner) — langt over det anbefalte nivået. Men mye av det kom fra utbytte og engangsposter, ikke fra den vanlige driften.

Brutto driftsresultat

Resultatet av *selve driften* før utbytte og renter regnes med — altså om de vanlige inntektene dekker de vanlige utgiftene. I Hamar var dette tallet **negativt** i 2025. Det er nøkkelen til å forstå at det sterke overskuddet ikke kom fra driften.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Hamar: 20 % — høyt, en god buffer bygget opp over tid.

Eidsiva / kraftutbytte

Hamar eier deler av kraftselskapet Eidsiva og får utbytte derfra. Sammen med renteinntekter er det dette utbyttet som løfter regnskapet — og som «redder» et overskudd som driften alene ikke ga.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Hamar rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at Hamar bruker mer enn forventet på eldreomsorg, men mindre på helse, barnevern og skole.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Hamars gjeld tilsvarer rundt 84 % av en årsinntekt — moderat, og holdt bevisst nede ved å spare egenkapital i stedet for å låne.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan kreve inn på eiendommer. Hamar har den (4,0 promille på bolig, 5,7 på næring) og justerte takstene opp 10 % fra 2026.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Hamars egne årsrapporter og budsjetter, statlige tilsyn og kommunebarometeret. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing — for eldreomsorgen er det et bevisst valgt høyt nivå. Og når den vanlige driften «går i minus», betyr det ikke at kommunen er konkurs, men at overskuddet hviler på utbytte og engangsinntekter som svinger. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.